

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІ

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Минулої ночі згоріла королівська палата в середині міста, м. н. престольна саль і салі прийнять. Обстановку врятовано. Пожежа по- встала в кухні, а наслідком силь- ного вітру рознеслася на палату.

Об'єднання у винятково важких умовах зумило перевести справді величезну працю, сполучаючи на протязі року в одну цілість розбіжні гурти і групи та розсноваючи в краю густу організаційну сітку. Є це найцінніший і найнаглядніший дорібок Об'єднання. І вже на цьому дорібку хотілиб журивати головню ті, що в нього нічого не вложили, що до цих успіхів Об'єднання нічим не причинилися. Не лише не причинилися, але й на кожному кроці підставляли ногу праці Об'єднання, посуджуючи його у всіх головних гріхах. До того ж те журивання на моральному добрі Об'єднання має відбуватися в протиставленні до головних тенденцій всієї організації. Є це без сумніву трагедія Об'єднання. Величина партії та її толеранція у відношенні до колишніх партійних го-

стипендії другої категорії, уділено таким особам: Бутуван Микола (Львів), Буш Микола (Київ), Іванко Нестор (Берлін), Кристельський Іван (Берлін), Крушинський Борис (Берлін), Кузменко Сергій (Берлін), Кучабський Насиль (Берлін), Метінський Носип (Кемісберг), Місько Михайло (Берлін), Пеленський Зенов (Берлін), Румянський Максим (Берлін), Садівничий Данило (Берлін), Смакула Олександр (Гетинген), Скрипник Микола (Берлін), Чужак Гриць (Берлін), Шемет Богдан (Гетинген), Шиндльський Олександр (Берлін). Є надія, що від 1 січня нового року буде засновано ще кілька нових стипендій обох категорій.

Українські виклади в мурях берлінського університету.

З 10-го грудня п. р. проф. Дмитро Дорошенко завідав курсом "Огляд джерел до історії Української Козацької Держави XVII—XVIII ст." для слухачів Українського Наукового Інституту в Берліні. Виклади відбуватимуться в аудиторії ч. 230 берлінського університету.

Про заповідані виклади д-ра Володимира Залозецького з ділянки мистецтва була вже у нас замітка перед пару днів.

Дописи.

Жовків. (До характеристики "столів" мистецтва в жовківському повіті) В дописі до Жовкині вприту в 767 ч. "Діла" з 1. грудня п. р. є записка про діяльність чи організаційний рух "староуської партії" по деяких селах повіту, під проводом двох "русских" священників: о. Жовківського з Мапошини й о. Романа Чайковського, нового пароха в Батічах. Хоча при тій нагоді згадується кілька уваг до певних осіб о. Романа Чайковського, як ближче знайомих з повіту сільського. Згадується майбутній час виборів до сейму у Варшаві, а з ним і охота стягнути до посольського мандату, полубувати пасти і вийти у полі, як то було "воєремським", за добрих часів невідомо Австрії, коли то з темним священиком повіті як "стол" казалиши о. Роман вийшов до відецького парламенту послом з волі темного, забитого й білого Лемка, котрому у відплату за вибір абсолютну нічого не приніс. Сільський повіт з волі о. Романа і йому подібних доміні не може вистрибувати з темноти й неможливості й не в силі визволитися від низької людської преси, а з культурно-освітнім та економічним політ стійте позбави всіх інших повітів Східної Галичини. Зате наші сусіди тримають цупко цей повіт у своїх руках та зовсім легко ведуть денационалізаційну працю серед нашого народу. А найкращий приклад — сама бувавши довголітні парохіа о. Романа Теркава Горішча і Долишча, тепер навіс спольщені а латинищені, так, що в самій Терняві лишилося лези кілька родин "Русаків", чистих гр-католіків, а решта або мішани подружжя, або й зовсім спольщені і по домках їх слова рідного вже не почути... Навіть як перейшов на латинський обряд і як Полек досі обслуговує церкву й латинським налівом звелучу наш обряд! Про господарку і працю о. Романа в селі краще не згадувати. Вистане зазначити, що нині корони, коні чи безрого мають крашу доміяку як священник в Терняві, бо прихисто розналене і знищене зовсім, а тепер очевидно не має фондів і не може спомогтися на відреставрування чи побудування хати, бо й нема душ і нема вже потреби. А зате в громаді пишастесь і величавє латинське прихисто і гарний костел, наповнений битком нашими людьми-переконічниками шоведі і в латинськім свята. Нема вже нині мафти, бо шиб загвожджений, нема вже душ у Терняві і нема мандату як джерела доходів парохіа, треба було отже за заслуги й подяки в Сичинській переїхати на ліпшу парохію в повіті жовківським, де знову можна вибрати на верш, розсіяти роздори і деморалізацію серед нашого народу, розвинути національну єдність та наповнити власні кишені. Оттак виглядають подвійники мистецтва, що животи у нас ще з ласки Польщі, в жовківському повіті.

Віце в Ременові, пов. Львів.

Дія 28. м. в. відбулося в Ременові, львівського повіту, політичне віче УНДО. Простора селя читальня "Просвіти" не могла помстити всіх учасників віча обидвох полів з Ременова й сусідніх громад: Вислобоку, Кукида і Руданів. Віче отворив місцевий господар Кіндрат Сушко. В склад президії покликано: Михайла Пашковського і п. Івана Романчука з Ременова, Семка Сушка з Вислобоку і Мартина Цигана з Запотова. Реферат на вічу виголосив голова Повітового Народного Комітету п. Іван Ліщинський. Про сільсько-господарські справи і про кооперацію г. в. р. Ілько Лисий з Львова. В дискусії забирали голос: Калівошка Кирило, Іван Романчук і о. М. Пашковський. Ію вічу вибрано партійні громадські комітети чотирьох названих сіл.

Довкола земельного питання.

[Prof. Władysław Leopold Jaworski: Reforma rolna, Kraków, 1926. Str. 569].

Визначний польський учений, професор кравківського університету Л. Яворський оголосив перед кількома тижнями велику працю про земельну реформу. Варто, щоб і українське громадянство познайомилось з її змістом. На його думку, розв'язка земельного питання є основою всього суспільного господарства й навіть основою будучини польської держави. Ця теза є точкою виходу цілої праці.

Проф. Яворський бачить величезну різницю між селом і містом, між сільським або хліборобським думанням та міським або промисловим. Село має свою окрему ідеологію, своє окреме думання. Коли промислове, міське думання позначується впливом раціоналістичних елементів, то село лишається під впливом ірраціональних елементів. Отже перш усього слід розв'язати земельне питання, а після буде можливий розвиток промислу. Проблема будучини лежить у тому, щоб знайти єдність і рівновагу між раціоналістичними та ірраціональними елементами.

У відношенні до польського закону з 28. грудня 1925 року про виконання земельної реформи, проф. Яворський вказує на головну його принакву: а. т. т. з. м. з виключенням економічної свободи. Як Konsequенція цього бачить автор загальне зблизнення не лише хліборобського населення, але також і промислового. Державна по думці автора не є спосібна до ніякої економічної діяльності, вона повинна обмежуватися до контролю і до достарчення кредитів. Лише економічна свобода веде до піли. Здорова земельна реформа повинна опертися на двох основних думках: на створенні умов, які дали б хліборобському населенню спромому набути землю і на обдуманні та введенні плану для піднесення хліборобської продукції.

Крім своїх думок про суть земельного питання взагалі і зокрема в Польщі, про основні принакви польського закону про виконання земельної реформи, подав проф. Яворський програму будучих кодифікаційних прав, а також навіс текст обов'язуючого в Польщі земельного законодавства та коментував сам закон з 28. грудня 1925.

Поява проф. Яворського, оперта на глибоких правничих, філософських і суспільних студіях, визнається тісно науковою безсторонністю і для кожного, кого цікавить земельне питання, мусить становити правдиве джерело думок, даючи точнок до поважної застави над проблемами земельного питання.

Книжка присвячена тим, для яких земля є дорогою.

Д-р Юрій Панейко.

Всячина.

Жінки на лаві присяжних. У Львоні повторюється щораз частіше розподілені процеси, на яких чоловік або жінка приволовляють прилюдно оповідачів про подруги тайни, часто не дуже приємні для публіки, а навіть присяжних суддів. Цими днями триває випадок, що адвокат, який боронив жінку у таких процесах, домагався від президія трибуналу, щоб він заступив жінку на лаві присяжних мушкетірами. Адвокат заявив, що його клієнтка мусить спомогти перед судом країни історії про "перемоги" свого мужа, офіцера. Перемоги, річ ясна, не воєнні, а мирні, над жінками. На лаві присяжних сиділи дві дами, а що гірше: три панни, яких уха могли би бути вражені неадискретними подорожжями. На це президій трибуналу заявив, що закон є рівний для всіх: він може зволіти волю адвоката тільки тоді, коли самі члени трибуналу, жінки, звернуться до нього з домаганнями, щоб їх звільнити від обов'язку, який може порушити їх вроджену жіночу соромливість. Після цієї промови в суді настала повна мовчанка. А по хвилині одна з жінок заявила, що почування обов'язку є в них сильніше, як по-ування особистої... непристимости. Це почування обов'язку коштувало неврівноважену мужа багатого: дава присяжних засудила його на 250 фун. місцевих аліментів. Можна ужити собі, в якій мірі на присуді заявлено обурення вражених 5 жінок, членів лави.

Політика і дорогий камінь. Ми згадували про заходи шведського уряду, щоб придбати назад одну національну дорожнечину, яка прихоту доїла попала в руки радянського уряду: — найцінніший у світі рубін. Історія цього каменя є гідна згадки. Шведський уряд уже раз викупив його дорогою ціною, коли нічо задовжена дочка великого Густава Адольфа королева Христина заставила що 250-каратову дорожнечину в Антверпені. В 1777 р. елегантний та волюнційний король Густав III. відвідав Петербург, де його шедро приймала царина Катерина. Він одержав від неї в дарі ордер "Олександра Невського" з чудовими діамантами, паліцою викладеною дорожнечини камінням, скрипочку з перлами, а навіть предорожну "шубу". Коли він вернувся до Стокгольму, зробив зникли почали молоти, що таких скарбів ніхто не дістає за дурно. І король, щоб доказати свій широкій жєст вислав до Петербурга окремого кур'єра з великим рубіном для царини Катерини. Коли тепер почали молоти язика в Петербурзі, а шведський король мав багато клопоту, щоб втихомирити своїх земляків і почав обіцяти різкі застави за атрачений дарунок, Катерина великосердно заявила, що рубін зверне. Але не звернула. І він до нині лежить у Петербурзі, який став Ленінградом. І був би застра вже вернувся назад до Стокгольму, як би не зайав слово якогось ученого мінералога, який стверджує, що це не правдивий рубін, а його підроблена копія, майже без вартости.

Ніхто не сумнівається, що ливарський Густав III. передав до Петербурга правдивий рубін. Тепер виникає питання: який російський володар був пастіжком дотепний, що пішов слідами шведської Христини і заставив його, а в офіційну скриньку поклав широким замком фальшиву копію!

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Петра Басенського у складі 31 осіб виступає: Четвер 9.XII. Львів. П'ятниця 10.XII. Львів. Субота 11.XII. Радивилів. Неділя 12.XII. Кременець. Понеділок 13.XII. Козьмінь. Вівторок 14.XII. Дубно. Среда 15.XII. Дубно.

Заходон Кружка ім. Г. Барвінок устроюється з дня 15. грудня п. р. при вул. Мохнацького 12, в школі ім. Т. Шевченка курс артистичних танців на 6—8 лекцій. Зголошуватися в навіслярії школи від 8—1. Оплата 12 зол.

На "Рідну Школу" зложили в золотих: Замість шкільної на могилі Олександра і Марії Глодзинських. В. Марія Зеліська в Богородичині 20. — Українська копія в Чехові (Поморі) збірку 45. — В декілька віршів В. Котисині з Богословом Степаном Вілком в Ковчезі 31. XI. п. р. зложили весільні гості 10. — З нагоди весілля В. п. Новосільського з п. Моногистирської в Лузі збірку 831. — В. Жертводавцем складає широкую підкуку Головна Управа "Рідної Школи". 1091 1—1

Загальні Збори тов. "Українська Захоронка" у Львові відбулись 23. грудня п. р. о. 5. год. вечором в залі "Весілля" в Народній Домі. Накопили б о. 5. години не було притисного статутного комплексу, відбулись о. 6. год. вечором другі Загальні Збори при кожній числі присутніх членів. — Гордінська, голова, Мечникова секретарка. 1090

ДРІБНІ ОГолоШЕННЯ.

ІДЕАЛЬНА ПАСТА до зубів КРЕМ ПЕРЛОВИ Ігнатієм Львів. 956 15-2

1 зол. 70 коп. коштує один ніж з хімічного скла до Мандля Коперника 14. 681 а) Проти кіна "Коперник". 13-7

З ПАННОЮ УКРАЇНКОЮ до літ 26 хочє познакомитись вищий урядник. Подружжє можливе. Лист з особливими даними і фотографією слати в Адм. "Діла" для "Самітної". 1083 2—2

БРАГА на продаж в кожній кількості в Броварі Львів. Тов. Аки. Броварів. 1072 3—3

З ПРИВОДУ внізду за границю продаю на дуже корисних успіхах реальність, що складається з мешкального дому і склепу, чверть міста городу, при головній дорозі, близько залізничної станції. Гірська і кліматична місцевість. Анна Барвола, Команча. п. в. місці. 1078 3—6

БІЛЛЯ столове і ручники найдешевше поручає І. ДРЕКСЕР і Сини Львів, площа Канітульна ч. 2.

РУТИНОВАНИЙ кошик, прийме заїття від 1. січня. — Зголошення до Адміністрації "Діла" під "Солідний". 1087

РУТИНОВАНОГО солітатора негайно пошукую адвокат д-р Остап Жук в Буківську. 1065 3—5

БОНЦІПІЕНТА з практикою потребує від 15. грудня або 1. січня адвокат Мудрецький, Тислі. 1079 3—5

БІГУЮТІ Календар-енікліопе-дію "ТОВАРИШ" на 1927 рік. Ціна 2:50 зол. Замовлення посылати: Кооператива "Друкар", Львів, Руська 3. 3-7

ОГолоШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Д-р Фелікс Ган Спеціаліст недуг легень, серця і жовчухи Львів, Городецька 46. Телеф. 834 Пересилання Рентгеном. 929 17-25

Лікарсько-дентистичне Заведення д-ра Симона Раппапорта Якова Насса

П'ЯВІВ, вул. Сикстуська 17/11. Пльомбування й винищення зубів без болу. Штучні зуби в кавчуку і золоті на американську систему. Пацієнти з провісній подогоджуються в найкоротшому часі. П. Т. урядовим і студентам значна зножка. 832 Полежні в снігатах. 3-3

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавничий Спілка "Діло". З друкарні Видавничо-Спідка "Діло". Львів. Ринок ч. 14.

При Українським Науковим Інституті за-
своювало з дням 1-го листопада ц. р. 30
стипендій для студентів України, які
студіюють на різних високих школах Ні-
меччини. Стипендії діляться на дві кате-
горії: 1) Перша в сумі 120 марок місячно,
для осіб, які вже покінчили студії в висо-
кій школі і хочуть прислатити себе на на-
уковій праці при Інституті, під керівництвом
котрогося з дійсних членів Інституту; 2)
друга, в сумі 75 марок місячно, для сту-
дентів, які вчаться в одній з високих шкіл
Берліна (або і поза Берліном) і рішуче
на хотіли вибрати собі для студії один
предмет з українознавства, про котрийся з
каждер Інституту. На разі стипендію пер-
шої категорії дістав а-р Домет Задвичай.

дованців*, а теперішніх спекулянтів, не лише дає змогу чіплятися до партійної розмови всяким неучастикам, але й у своїм внутрішньому вирозумінні найлазівніших порогів, обмовників, наклепників і руйнівників. Ці то годіванці і жирують на партійній спекуляції нічно, беззастановно, з упором маніяків кидають Об'єднанню найважчі обманувачення, енкавілюють кожну думку, перепиняють кожну працю в напрямку суцільної організації нації, наклепаючи понижують в публічній opinio відповідальних громадянських діячів, стараючись за всяку ціну довести до їх моральної смерті. Тільки їх посвята, громадська чесність, віра в моральну силу нації, тільки проміння велич ідеалу і чистота та святість амагань дає їм силу не сходити із занятих становин, не зневіриватися, не уступати перед каламутними хвилями брехні і нікчемності.

Нераз і не два перестерігали ми наше громадянство перед моральним розкладом, який як пошесті шаліє серед наших сусідів. Нераз і не два зивали ми наше громадянство, щоби воно асімі засобами старалося не допустити до себе тих інфекційних впливів розкладу, бо в нинішніх часах нашим єдиним добром є моральна сила, яка повинна лягти в основу всіх наших намірів і починів. А одначе та пошесті прийшла до нас і лютує зі скаженою силою. Одначе там, де зродилася та пошесті, ведуть вже з нею боротьбу, систематичну і послідовну. От Р. Димовський, один з найбільших провідних виразників польської політичної думки (поминаємо її зміст і халпчиві тенденції) говорив недавно в Познані:

«Відповідно організований нарід є могутністю, який ніщо на його землі успішно не зуміє протиставитися. З огляду на те національна організація має обов'язок діяти чесно і відкрито. Лише табори, що діють проти народу і його добра, мають потребу в боротьбі за свої цілі халпати засобів нікчемних: брехні, обману, клеветництва, навіть скритованості. Організація, що високо цінить достоїнство свого народу, може діяти тільки чесними засобами. Та чесність, якщо стає до боротьби, вимагає великої відваги і мужності. Богузів ніколи не ведуть чесною боротьбою. На брехунів, кривдників, клеветників, на обдурників, що під покривкою публічної служби полаго-

джують свої приватні справи, на богузів, що стріляють ізза плота, на фізичних чи моральних скритованців у наших таборах нема місця».

Об'єднання, як організація народу, дає чесно і відкрито. Від чотирьох літ служачи своїх приватних справ під покривкою загальних інтересів аноншують «угодовість» і інші смертельні гріхи українського національно-самостійницького табору, але прещіж не сповнилося ані одно з їх «пророчств». А вони асетаки не закидають свої нікчемної роботи, тільки ще з більшою напрутою ведуть своє «почесне» діло розбивання національних сил.

Аморальність, етична розв'язаність є одним з наслідків війни, є вона признакою банкрутства, що не мають вже що втрачати. Тим чи іншим способом вони мусять втриматися на поверхні життя, а до цієї цілі всі засоби є «добрі». Одначе громадянство мусить боронитися, просто інстинктивно, проти морального розвалу; одначе ті, що чесно і відкрито ведуть свою відповідальну працю, мусять здобитися на відвагу і мужність проти сіваців розкладу.

Німці в Чехословаччині.

Чесько-німецьке зближення в освітленні німецького політика.

Перед кількома днями помістили ми погляд през. Масарика на становище й вигляди Німців у Чехословаччині у зв'язку з вступленням представників двох найсильніших німецьких партій до чсл. уряду і прийняття державного бюджету м. ін. голосами також значної частини німецьких послів. Сьогодні зреферуємо погляд німецького представника в уряді, міністра д-ра Франца Спіни, що висловився в тій самій справі перед редактором Німецького Прес. Бюро.

Наближення Чехів і Німців, що від століть живуть біля себе і в неодному від себе залежні й на себе здані, є — на думку д-ра Спіни — наслідком великого історичного процесу. Світова історія створила деякі факти, на які ми не можемо замикаючи очей.

Німеччина програтила війну, а з нею і цілий німецький нарід поза її кордонами. Шукати тепер за виною інтересно може для професора історії, але воно зовсім зайве для політика. Одначе слід рахуватися зі створеними умовами, що й робить Німеччина. Так звана політика вирівнювання, яку веде Німеччина, знаходить чимраз більше зрозуміння в державі. Вона й повела Німеччину до Львокарна, де її представники визнали французько-німецькі границі і зреклися Альзасу і Льотарингії. Отже й Німеччина, подібно як активістичній партії судетських Німців, годиться зі створеними умовами.

Крім економічної скрути, яка звела разом німецькі й чеські партії, грали тут ролю безперечно політичні відносини в цілій Європі, зокрема між німецько-французьке наближення. Це наближення створило психологічні передумови для німецько-чеської кооперації.

Від листопадових виборів 1925 р. було ясно, що до тої співпраці, спершу на економічному, а потім і на політичному полі, мусить прийти. Опозиція — не мета для себе; коли вона непродуктивна, слід оглянутися за іншими методами. Нарід, що представляє чисельно, економічно й культурно таку силу, як судетські Німці, не може бути вічно в політичній неактивності або в опозиції самими словами чи демонстраціями, оскільки не хоче наразитися на величезні втрати. Наш крок мусів бути зроблений — ми не могли ставати по середині дороги і тільки співпрацювати з більшістю. Колиж ми мали користати також з прав, а не виповняти тільки наші обов'язки — ми повинні й мусили взяти участь у правлінні. Тільки таким чином могли ми заповнити собі крім двох значних ресурсів також безпосередній вплив у міністерській раді і в адміністрації.

Правда — Версалью не можна скорегувати за один день. До на-

прави наших страт треба довгого розвитку, поодиноким фазам якого ми не можемо приглядатися безчинно, а навпаки — мусимо їх прискорити. Нашим вступленням до правительств, нашою політикою етапів, призначаємо Чехів до нового і покажемо їм на кожному кроці, що Німці хочуть у цій державі бути також при кермі. Як у природі, так і в політиці мусить усе мати час, щоб дозріти. Всякий посів дозріває поволі. Політика, що прямує до досягнення неможливого й недосяжного, є по відомому вислову Бісмарка — фантазією.

Та при оцінці чесько-німецького зближення в Чехословаччині все треба мати на увазі здвиги в міжнародній політиці і їх вплив на політику середньоєвропейських держав, політичну ардість і гучність Чехів, їх політичний реалізм і досить високу політичну культуру.

Чим раз гірше.

Нові несподіванки в Китаю

Перед кількома днями поставив в англійському парламенті провідник теперішньої опозиції МекДонельд інтерпеляцію до міністра закордонних справ Чемберлена в справі найновіших китайських подій. Чемберлен сказав у відповідь, що положення в Китаю серйозне та що там загрожене поважне життя і майно англійських громадян. Про заходи уряду для зменшення тієї небезпеки він нічого не сказав, але заповів, що зробить це за кілька днів, бо уряд розглядає справу в порозумінню з командою воєнної флотії, та шойно придумує ті засоби. Одночасно у французькому парламенті заявив Бріан, що французький уряд не допустить до погромів над Французями в Китаю і при тім додав, що політика Франції прорята бажанням не дати себе атакувати до воєнної інтервенції. З того виходило, що хтось таку воєнну інтервенцію підготував або щонайменше про неї думає.

Найважливіша англійська газета «Таймс» приніс у китайській справі передову статтю, в якій каже, що Англія не може ніяк допустити до того, щоби її економічні інтереси

ГУВАДА гумовий обпак і є найліпший.

900

4-13

В. ЛЕВИЦЬКИЙ.

Листи Липинського.

I.

Беремося нині за перо з наміром, про око, парадоксальним.

Хочемо поручити найпильніший увазі українського читача — з якого кінця нашої землі він не був би і до якої політично-суспільної секти чи віри, лівої, правої чи середньої, він і не признався — книгу, велику, обемисту і не зовсім легко написану книгу; одначе, поручаючи цю книгу якнайгорячіше, так горяче, як ні одну иншу українську книгу, ми одночасно здаємо собі справу з того, що самі ми не могли би присягати на всі її міркування й висновки, та що в мірі ще значно більшої її преміси і заклчення не покриваються зі світоглядом газети, на сторінки якої ця стаття призначена. Парадокс?

Розв'язувати того проочного парадоксу не будемо: хто не піде за нашою дружньою пороудо і книги таки не прочитає, тому байдуже до розв'язки «парадоксу»; а хто, в своїм власнім інтересі, в найкраще понятій національним інтересі книгу ту — не прочитає побіжно і похалцем, а перестудіює, — той розв'язку ту знайде сам і без нас. Отже...

Книга та — «Листи» Липинського?».

II.

Колиб хтось — молодий студент, спрагнений наблизитися до розуміння політичних явищ, чи зрілого

віку політичний діяч, посол, сенатор, партійний організатор, аліва, чи справа, перестрашений прогалинами свого політичного думання й світогляду, основаного (Боже кріпкий!) на кількох брошурах і кількох десятках газетних статей, — колиб, кажемо, хтось сказав нам:

— Нема в мене змоги прочитати цілі бібліотеки політичної літератури французької, італійської, німецької; а проте мені страшно, стидно й гідко стає на згадку про слабкість і неглибокість моєї політичної думки; назвіть мені книжку дві, звідки міг би зачерти основнішого політичного знання і засвоїти собі підставові методи політичного думання! —

то з рукою на серці і з цілою свідомістю відповідальності за свою пораду, ми відповіли би такому (gata avis, на жаль!) інтерпелантові:

— Вчитайтесь в Листи Липинського, переробіть її і передумайте: вона вам стане за бібліотеку, на яку — недоля і горе наші! — нема у вас ні часу ні змоги. Нічого навіть приблизно подібного, такого суцільного і змістового не знайдете в нашій мові. Ні в російській, ні польській. Навіть у німецькій — ні. Правду сказати, то навіть у мовах, безконечно німецько багатших підставовими політичними творами, рівновартної Листам книги, одної книги, не знайдете. Після появи Листів не вільно, так: не вільно, показуватися на українській політичній арені нікому, будь він консерватист чи революціонер, монархіст чи республіканець, — хто Листів не знає. Не можна бути Українцем, не знаючи Шевченка; не можна лабирати голосу (очевидно: серйозного голосу) в українській політиці, не знаючи Листів Липинського.

III.

Листи Липинського — трохи не енциклопедія історичних і фактичних відомостей про основні поняття соціології розвитку народів і про форми політичного існування й творення. Підстави оригінального, англійського парламентаризму і його здегенеровані континентальні прояви; фінансовий капіталізм і соціалізм; М. солінізм і Ленінізм; Донцівщина й Петлюрівщина, словом, усе, що може і мусить займати нашу політичну шкавість — про все те знайдете в Листах відомості певні і совісні. Одначе Листи — щось значно цінніше, ніж енциклопедія, себто збірник відомостей. Листи Липинського — методологія політичного думання; вони — підручник і практичні вправи для політичної діалектики. Воля ваша — не прийняти висновків Липинського; можете стати на противнім Липинському політично-суспільним становищі. Одначе прихильник і противник політичного ідеалу, якому поклоняється Липинський, однаково скористає з теоретичних і поглядових вправ у методі політичного думання, у способі глядіння політичної «правди», розшукування сутті під зверхніми явищами, оцінювання політичних фактів, що їх дає Липинський.

IV.

Аж до Драгоманова треба думкою повертатися, коли хочемо знайти в українській мові щось поблизнає — своєю ерудицією і своєю моральною напрутою — Листам Липинського. «Чудаськи Думки» і «Листи на Наддніпрянську Україну», два архитвори української публіцистики і політичної думки, знайшли собі в Листах Липинського достойне товариство. З рівним талантом писані, з рівно пламенною

любви Батьківщини зроджені, Листи Липинського вирощені на іншій, ніж у Драгоманова, мисленій площі. Вони не тільки обемом від них кількакратно більші, а й безконечно новітніші: корінчаються в знання давно минулого і зявараються, Листи Липинського обоими ногами стоять у нашій час, наших днях. Липинський знає річі, яких Драгоманову не довелося дожити: світовий переворот, що розпочався 1. серпня 1914 року і про який ні філософам ні Драгоманову не могло і снитися.

Що більше! Книга Липинського і його духовна фізіономія стоять перед читачем незатемнені, невикручені й нескриптуровані незвіжестом і партійністю. Натомість Драгоманову діється страшення кризда: з нього читаються ще і полагується якраз найменше зрілі його писання — такі, від яких він і розвитком його духовної повноти і зрілості щораз даліше відставав і які виразно заперечити не дозволив йому його передчасний кінець. Могутній політичний реаліст, Драгоманов замальовується утопістом, анархістом, трохи не більшовиком, ворог марксизму — передтечею Троцького; учений історик — плитким попожером. І так далі. Що здорове і цінне в писаннях Драгоманова, — забуте і заховане в п'яті. Що припадкове і несущільне, — щораз наново виволікається в нових виданнях найлабших його писань і в банальних славословіях. Драгоманов — чи є багато свідомих цього? — немилосердно покривлений у «культі», який йому віддають, і ще жде як хрестоматії частини писань своїх, дійсно немилосердних, так і монографії про себе, як учителя політичного реалізму

(Довіреність була)

*) Висказав Липинський, Листи до Братів-Хайборів. Вільня 1926. Стр. XLVIII — 480.